

Eugenia Rostańska

"Komunikacja - dialog - edukacja", t.
1-2, red. W.Kojs, M. Mrózek, Ł.
Dawid, Cieszyn 1998 : [recenzja]

Chowanna 1-2, 86-88

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 1999	R. XLII (LIII)	T. 1—2 (12—13)	s. 86—88
------------	--	---------------	-------------------	-------------------	----------

RECENZJE

Komunikacja — dialog — edukacja
Red. W. Kojs i M. Mrózek
przy współudziale Ł. Dawid.
T. 1 i 2. Uniwersytet Śląski,
Filia w Cieszynie. Cieszyn 1998

Publikacja *Komunikacja — dialog — edukacja* jest prezentacją studiów, badań i refleksji przedstawionych w trakcie konferencji zorganizowanej przez Instytut Pedagogiki Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Konferencja ta odbyła się w dniach 26—28 września 1996 roku i stanowiła znaczące wydarzenie dla wszystkich, których interesuje proces informacji, jego różnorodność, złożoność, a także szerokie spektrum spraw z tym procesem związanych. Szczególnie rozważano więź, jaka łączy komunikację z edukacją i kulturą. Przekonanie o tej więzi nadawało ton konferencji i towarzyszyło podejmowanym dyskusjom. Dlatego za ich cel uznano „określenie zmian i potrzeb, jakie pojawiły się w sferze komunikacji, dialogu i edukacji, w sferze celów, środków i form komunikacji edukacyjnej, a także określenie występujących w procesach komunikacyjnych trudności i sposobów ich przewyżnienia.”¹

¹ Cel konferencji określili we wstępie książki jej organizatorzy: Łucja Dawid, Wojciech Kojs i Józef Mrózek.

O znaczeniu i trafnie określonym zakresie tematycznym konferencji świadczy fakt niezwykle licznego udziału referentów, których osiemdziesiąt cztery teksty zostały przedstawione w omawianej publikacji. Prezentują one różnorodne dziedziny szczegółowe. Ich opracowanie charakteryzuje różny poziom merytoryczny. Redaktorzy temu stanęli wobec trudnego zadania uporządkowania dopuszczonych do publikacji tekstów w taki sposób, by mogły one stanowić wartościowy wgląd w prezentowane badania, inspirację praktyczną, czy pomoc w modelowych, teoretycznych uściśleniach. Zadanie to wykonano w sposób wzorcowy.

Teksty autorskie skupiono w dwóch tomach publikacji. Pierwszy tom prezentuje następujące grupy tematyczne:

- o nową orientację edukacyjną,
- uwarunkowania komunikacji edukacyjnej,
- język w procesie edukacji,
- doświadczenia językowe dzieci i młodzieży oraz ich konteksty,
- bariery komunikacyjne.

Tom drugi zawiera artykuły, których treść skoncentrowana została wokół dialogu edukacyjnego. Jako podstawowe przyjęto następujące grupy tematyczne:

- dialog w komunikacji dydaktycznej,
- formy i środki dialogu edukacyjnego,
- dialog w wychowaniu,
- dialog w obszarze sztuki,
- nauczyciel w dialogu edukacyjnym.

Wartość pierwszego tomu szczególnie podnoszą teksty autorstwa Wojciecha Kojosa i Tadeusza Miczki. Artykuł Wojciecha Kojosa *O niektórych wyznacznikach edukacyjnej i pedagogicznej komunikacji* ustala i porządkuje zakresy pojęciowe komunikacji i edukacji w kontekście zmieniającej się rzeczywistości oraz wskazuje na działanie i system kształcenia jako na wyznaczniki komunikacji. Odmienny, bo ujmujący komunikację w procesie zmian kulturowych, jest artykuł Tadeusza Miczki. Odwołując się do rozważań Zygmunta Baumana, rozstrzyga on o dwupostaciowości funkcji nauczyciela: jako pracodawcy i jako tłumacza. Wśród pozostałych, równie interesujących, artykułów tomu pierwszego na szczególną uwagę zasługują: praca Genowefy Koć-Seniuch (*Indywidualny charakter kompetencji komunikacyjnej nauczyciela*), Teodozji Rittel (*Sposoby określania sprawności językowej ucznia*) i Stefana J. Rittela (*Metody kształtowania sprawności językowej uczniów*). Opisują one działania komunikacyjne w diadzie uczeń — nauczyciel, odnosząc się do uwarunkowań skuteczności tej komunikacji (G. Koć-Seniuch), a także do opisu sprawności języka ucznia w aspekcie określania zasad i reguł wyczuwalności języka, podstaw zastosowań czy testowania różnorodnych technik lingwo-edukacyjnych (T. Rittel). Problem ten uzupełniony został przez przed-

stawienie modeli kształcenia sprawności językowej w ujęciu pedagogicznym, praksekologicznym i lingwistycznym (S. J. Rittel).

Zasadniczo w tomie pierwszym wyróżnia się dwie części: pierwsza dotyczy roli ucznia i nauczyciela w procesie komunikacji, a druga analizuje doświadczenie językowe dzieci i młodzieży, z jego kontekstem, a także występującymi barierami komunikacyjnymi.

Doświadczenie językowe dzieci i młodzieży, nabywane w różnorodnych sytuacjach, w zetknięciu się z literaturą, różnica między językiem mówionym i pisanym, miejsce dziecka w rodzinie oraz w społeczeństwie — oto temat wystąpień wielu autorów; każda z publikacji prezentuje interesujący materiał czy refleksję. Uwagę przyciąga ze względu na oryginalne zestawienie ćwiczeń artykuł Katarzyny Krasoń. Autorka prezentuje założenia teoretyczne i przebieg zajęć łączących znak kinestetyczno-cielesny i intersemiotyczny kontakt komunikacyjny.

Tom pierwszy zamykają artykuły o trudnościach komunikacyjnych dzieci niepełnosprawnych. Poruszają one niezwykle trudny problem komunikowania się dziecka z nauczycielem w warunkach integracyjnych.

Główny temat tomu drugiego to dialog edukacyjny, jego struktura, przebieg i konteksty dydaktyczne. Przedstawione w nim artykuły prezentują szczególnie szeroki zakres problematyki związanej z dialogiem edukacyjnym, wskazują też, iż immanentnym elementem pracy nauczyciela jest rozumienie, docenianie i umiejętne wykorzystanie dialogu dla celów wychowania i kształcenia. Wśród rozlicznych artykułów brakuje jednak propozycji czy też opisu prób przygotowania przyszłych nauczycieli do posługiwania się komunikacją jako narzędziem pracy na różnych poziomach kształcenia i w realizacji różnych celów edukacyjnych. Wynika stąd refleksja, iż łatwiej jest opisać zastosowanie niż określić program przygotowania do zastosowania skutecznych technik komunikacyjnych. Wyjaśnienie tej trudności można znaleźć w tekście Tadeusza Miczki: „Prawdziwy dialog nauczyciela i ucznia jest możliwy wtedy, gdy w komunikacji będącej wyzwaniem dla ludzkiej wrażliwości, twórczości, projekcji postaw i potrzeb, większą rolę odgrywają »otwarte« osobowości i dekompozycje standardów. W tych kontekstach są ważne przede wszystkim dwie cechy człowieka: jego zdolność do dystansowania się od siebie i od własnej kultury i zdolność do transcendowania ku innym ludziom i innym kulturom.”

Eugenia Rostańska